

de Zelfzwichter

2011 / 1

Molens en de politiek
De vrouwelijke molenaars van De Jonge
Hendrik
De molenliefhebber

de Zelfzwichter

Jaargang 15, no. 1
maart 2011
ISSN 1877-7732
Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter is het kwartaalblad van
HET GRONINGER MOLENHUIS.
Het blad verschijnt in de maanden maart,
juni, oktober en december.
Donateurs van de Stichting Het Groninger
Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES
Minimaal 16 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52 of 312 16 94
info@groningermolenhuis.nl
www.groningermolenhuis.nl
Postbanknummer: 1219317

REDACTIE
T. de Danschutter, J.T. van Dijk,
H.A. Hachmer, J.J. Harmsma, T. Heyne,
T.A. Pol
redactie@groningermolenhuis.nl

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden artikelen in te korten en/of
aan te passen. Overname van artikelen is
eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

<i>Vormgevingsconcept</i>	Dineke Buist
<i>Opmaak</i>	Bert Holtkamp
<i>Drukwerk</i>	Tienkamp en Verhey
<i>Oplage</i>	700 exemplaren
<i>Sluitingsdatum</i>	
<i>kopij 2011/2</i>	13 april 2011

OMSLAG-thema 2011: Diversiteit

In 2011 zal De Zelfzwichter de verschillende relaties
waarmee molenaars te maken hebben belichten. We
beginnen met de molenaar en de politiek. Het hoofdartikel
gaat in op de relatie tussen de Slochter Molenstichting en de
gemeente Slochteren. Voor de Groote Polder poseren
Lammert Groenewold (links) en wethouder Adrie Scheide-
ma.

Foto: (voorkant) Elmer Spaargaren Groningen; (achterkant)
Jelte Oosterhuis, Usquert
Achtergrond: het zeskant van de molen in Niebert
AutoCAD-tekening: L. Groenewold, Froombosch

Voorpagina's 2010: De molenaar en

- 3 Molens en de politiek
- 8 Museale molenvonds
- 11 De vrouwelijke molenaars
van De Jonge Hendrik
- 13 Dichter bij de molen: Kees Spiering
- 14 In Memoriam:
Leendert Hendrik Duijm
Diek Medendorp
- 15 Het gebruik van de rouwstand
- 16 Molenonderhoud
- 19 Over de foto op het achterblad
- 20 Ander molennieuws
- 23 Agenda
- 23 Correcties / Aanvullingen / Commentaar

Achterpagina's 2011: Molenliefhebbers

Wegens ruimtegebrek niet geplaatste kopij en extra
afbeeldingen zullen worden ondergebracht op
www.groningermolenhuis.nl
(menu *MOLENHUIS* => rubriek *de zelfzwichter extra*)

Het Groninger Molenarchief is gevestigd
in het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52 (geopend op dinsdag)
molenarchief@groningermolenhuis.nl

POLDERMOLEN 'T WITTE LAM IN GRONINGEN
GRONINGER MOLENARCHIEF

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch
openen en sluiten afhankelijk van de wisselende
windkracht. Eén van de verbeteringen ten
opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

HERMAN BINK

Molens en de politiek

Een gesprek tussen Lammert Groenewold van de Slochter Molenstichting en Adrie Scheidema, wethouder van de gemeente Slochteren.

Op het gemeentehuis van Slochteren heb ik een gesprek met mr. Adrie Scheidema, de wethouder van onder andere cultuur daar, en de secretaris van de Slochter Molenstichting (SMS), Lammert Groenewold, molenaar en instructeur op 'De Groote Polder'. Dit laatste doet Lammert samen met molenaar Henk Klöpping.

Bij de instandhouding en het draaiend houden van de molens zijn diverse mensen betrokken. Letterlijk houden de vrijwillige molenaars ze draaiend. Zij worden ondersteund door de Slochter Molenstichting als eigenaar van de 7 molens. In het bestuur zijn vier mannen en één vrouw actief. Zij onderhouden het contact met de overheid, vooral met de gemeente, maar ook met de provincie en het rijk (via de gemeente).

De Stichting stelt zich ten doel het molenerfgoed in de gemeente Slochteren goed te beheren en te onderhouden.

Elke molen is een rijksmonument en valt als zodanig onder de Brimregeling. (=besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten –sinds 1 februari 2006) Die landelijke regeling is sober en onvoldoende om alle kosten te dekken. Maar mits goed onderbouwd wordt een beroep op die subsidieregeling van het rijk - via een aanvraag door de gemeente – meestal gehonoreerd. Bij de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) kan de gemeente ook terecht voor advies. Het is de gemeente Slochteren zelf die de grootste bijdrage levert in de lopende kosten naast de bijdragen uit de genoemde subsidieregeling. De SMS mag de gelden naar eigen inzicht vrij besteden.

Brand

In het jaar 2000 brandde in Kolham de molen 'Entreprise' af. Dit werd een verzekeringskwestie, maar tegelijkertijd werd het de betrokkenen, gemeente en stichting, duidelijk dat structureel meer geld noodzakelijk was om te voldoen aan de wettelijke verplichting tot verzekeren van de monumenten tegen brand en weersomstandigheden.

Daar is de gemeente goed op ingesprongen. Ongeveer de helft van de jaarlijkse gemeentebijdrage aan de SMS gaat sindsdien naar de verzekering van de molens, de rest besteedt men aan restauratie en onderhoud.

Bij restauraties vindt co-financiering plaats, door de gemeente Slochteren, door de Provincie, diverse

'DE RUITEN' TE FROOMBOSCH

Een poldermolen uit 1786. Type grondzeiler. Staat in het streekje 'Ruiten' nabij Slochteren. In 1854 afgebrand. Nieuwe molen brandde in 1934 af. In 1935 herbouwd en uitgerust met zelfzwichting. Gebruikt tot eind jaren zestig. Aangekocht door SMS in 1968. Gerestaureerd in 1973 met Oudhollands wieksysteem, zeilen op de roeden en een vlucht van 20 m. Momenteel in restauratie, molen krijgt een vizel.

'STEL'S MEULN' TE HARKSTEDE

Een korenmolen uit 1851. Aanvankelijk een grondzeiler, in 1861 verhoogd tot stellingmolen. Was eigendom van de familie Stel die hem in bedrijf hield tot de jaren '60. Aangekocht in 1971 door SMS. Restauratie in 1981. De pel-inrichting is toen helaas verwijderd. Zoiets doet men nu niet meer. Wiekenkruis met roeden van 20.60 m

'FRAEYLEMAMOLEN' T-E SLOCHTEREN

(OOK: 'MENEERSMEULEN' OF 'LUTJE MEULN')

Een poldermolen uit 1786 voor bemaling 'Groote Oosterpolder'. Type grondzeiler. Hendrik de Sandra Veldtman, heer van Slochteren op de Fraeylemaborg gaf de bouwopdracht. Omgewaaid in de novemberstorm van 1969. Gietijzeren bovenas gebroken. Weer hersteld in 1974 en gebruikt voor bemaling.

'WINDLUST' TE OVERSCHILD

Een korenmolen uit 1859. Type grondzeiler. In 1914 verhoogd tot stellingmolen en uitgerust met zelfzwichting. Wiekenkruis met vlucht van 17.60 m. Beschikt over één koppel maalstenen. Aangekocht als eerste molen in 1967 door SMS. Restauratiewerkzaamheden in 2011.

‘ENTERPRISE’ TE KOLHAM

Een korenmol uit 1906. Voorganger brandde in 1906 af. Met het achtkant en een deel van de inrichting van de Harksteder poldermolen omgebouwd tot stellingmolen. Franse naam van vlak na WO II: onderneming/bedrijf. Gebruikt tot vlak na WO II. Aangekocht in 1972 door SMS. Restauratie van 1975-1978. Tot 1906 stond er een molen afkomstig van één van de walmolens van de Stad Groningen. Die brandde af. De vervanger brandde ook af in juni 2000. Herstelwerkzaamheden van 2006-2010.

‘BAKKERS MEULEN

Een poldermolen uit 1783. Oudste poldermolen in Groningen die nog kan malen. Oorspronkelijk gebouwd met scheprad, later - in 1815 - met vijzel. Begin 20e eeuw is er een hulpgemaal in bijgebouwtje toegevoegd, werkend op stoom, later op diesel. Na WO II buiten gebruik. Aangekocht door SMS in 1969. Gerestaureerd in 1975. Wekelijks in gebruik als lesmolen voor molenaars.

‘DE GROOTE POLDER’ TE SLOCHTEREN

Een poldermolen uit 1783. Oudste poldermolen in Groningen die nog kan malen. Oorspronkelijk gebouwd met scheprad, later - in 1815 - met vijzel. Begin 20e eeuw is er een hulpgemaal in bijgebouwtje toegevoegd, werkend op stoom, later op diesel. Na WO II buiten gebruik. Aangekocht door SMS in 1969. Gerestaureerd in 1975. Wekelijks in gebruik als lesmolen voor molenaars.

fondsen en door de rijksbijdrage in het kader van het behoud cultureel erfgoed.

Wie nog meer?

Lammert Groenewold benadrukt verder de belangrijke rol van de particulieren, *de donateurs*. Door allerlei activiteiten rond en in de molens is het aantal donateurs erg toegenomen; de laatste jaren kwamen er wel drie keer zoveel bij als daarvoor.

Eén van die activiteiten was bijvoorbeeld *het creatief evenement*, een openlucht foto-tentoonstelling gekoppeld aan een schrijfwedstrijd voor amateurs, een groot succes waar veel belangstellenden op afkwamen, ook van de zijde van de gemeente en de provincie. Het werd georganiseerd door een dochter van een van de molenaars in samenwerking met de Activiteiten Commissie van de SMS.

Verder is er een handvol vrijwilligers, niet direct molenaars, die als enthousiast *molengids* werkzaamheden verrichten.

De al eerder genoemde *vrijwillige molenaars* steken vele onbetaalde uren in het bijna wekelijks draaiend houden van de molens.

Tenslotte is er samenwerking met het '*Gilde Slochteren*', mensen uit de gemeente met een bijzondere hobby of een speciaal ambacht. Zij leveren een bijdrage met hun activiteiten rond de Open Dagen en de evenementen.

HIER DIE ANDERE FOTO VAN DE TWEE HEREN. OF EVENTUEEL EEN GEHEEL ANDER PLAATJE: KAARTJE GEMEENTE SLOCHTEREN OF ZOIETS?

Onderhoud van het contact

Wethouder Scheidema is '... blij met de zeer actieve SMS.' Wethouders en raadsleden waren onder de indruk van het hard werken aan het herstel van de 'Entreprise' en van de vasthoudendheid van de SMS. Er was in die tijd intensief overleg met de politiek, die haar betrokkenheid toonde door wat hij noemt: '... gefaciliteerd meedenken.'

Het blijft niet bij denken, het blijft niet bij woorden. Er zijn ook daden. Zo kwamen raadsleden en de burgemeester zelf zich ter plekke op de hoogte stellen. De burgervader, beetje bleker om de neus, overwint zelfs zijn hoogtevrees door op de stelling te klimmen van de molen in Kolham. Bij dit alles gaat het in de discussies vooral om '*reëel overleg*', zegt Lammert, 'dat houdt het contact goed. Niet elke wens kan worden vervuld, maar denken op lange termijn creëert nieuwe kansen. Daarom is inzetten op een bestendig goede relatie van belang.'

Molenbiotoop

Goed is ook het overleg met de beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening van de gemeente Slochteren. Vaak vindt vooroverleg plaats over bijvoorbeeld bestemmingsplannen in het kader van de wet op de ruimtelijke ordening. De SMS kan daarin meepraten en heeft de indruk dat er ook echt geluisterd wordt. Bij het overleg schuift regelmatig Thomas Sleijfer, de biotoopwacht van het Groninger Molenhuis aan. Voorop staat dat het molenbiotoop zo veel mogelijk gewaarborgd blijft en hier in bestemmingsplannen rekening mee wordt gehouden. Dit betekent dat er niet zomaar in de directe omgeving van een molen gebouwd of aangeplant mag worden waardoor de windvang zou worden belemmerd. Het belang van de SMS in deze is duidelijk, de gemeente moet natuurlijk meerdere belangen tegen elkaar afwegen.

Contact hoe (vaak)?

Gesprekken met de wethouder of beleidsmedewerkers vinden vaak telefonisch plaats of ad hoc. In maart is er jaarlijks een vergadering over de jaarrekening met een beleidsmedewerker van cultuur (verantwoording en tips). De gemeente heeft rekening te houden met de subsidieverordening 'Welzijn'. Samen wordt gekeken naar de manoeuvreerruimte binnen de wet- en regelgeving. Realiteitszin staat voorop.

Hoe herstellen?

In de praktijk blijkt er niet zo vaak verschil van mening te bestaan tussen de ideeën van de SMS en die vanuit de politiek bij het herstel van een molen. Beide partijen vinden het van belang zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke staat van de molen te blijven.

KORTE GESCHIEDENIS VAN DE SLOCHTER MOLENSTICHTING

Sinds de oprichting, 25 januari 1967, is de Slochter Molenstichting actief bezig met het beheer en behoud van de windmolens binnen de grenzen van de gemeente Slochteren en de dorpen in dit gebied. Daar staan de zeven door haar aangekochte molens.

Het initiatief tot oprichting van de SMS kwam van de beroepsmolenaar van Overschild, Klaas v.d. Zwaag. Hij beëindigde zijn loopbaan. In samenwerking met de gemeente Slochteren ontstond zo de Slochter Molenstichting. Daarmee kwam subsidie vrij voor de dringende restauratie van zijn in verval geraakte molen 'Windlust'. Snel volgden andere molens, vooral rond de ruilverkaveling van 1970.

Tot nu aan toe is de SMS bezig met het restaureren van de molens, kosten inmiddels meer dan 1 miljoen euro. Ook voor 'Stel's molen' en de 'Fraeylemamolen' zijn intussen plannen gemaakt.

De SMS is een van de oudste en grootste molenstichtingen in de provincie Groningen en bezit de volgende molens:

3 stellingkorenmolens:

'Stel's molen'	(Harkstede)	(plan tot restauratie)
'De Entreprise'	(Kolham)	(in restauratie)
'Windlust'	(Overschild)	(in restauratie)

3 poldermolens:

'De Fraeylemamolen'	(Slochteren)	(plan tot restauratie)
'De Groote Poldermolen'	(Slochteren)	(oudst bestaande molen van Groningen)
'De Ruiten'	(Froombosch)	(in restauratie) (jongst geplaatste molen)

1 weidemolen:

'Bakkersmeulen'	(Froombosch)
-----------------	--------------

Twee van deze molens zijn uniek.

'De Groote Polder' is namelijk *de oudste poldermolen* van de provincie. Hij is sinds 2004 wekelijks op zaterdagmiddag in gebruik als instructiemolen voor toekomstige molenaars.

Uniek (voor Noord-Nederland) is ook *drie poldermolens op rij*, hier aan de Groenedijk ten Noordwesten van Slochteren en bij Froombosch. Ooit stonden er zelfs vier. Een spinnenkop verbrandde in 1866. De achtkante molen die er toen kwam verdween; overbodig geworden in 1953. Hij stond tussen de 'Fraeylemamolen' en 'De Groote Poldermolen'. De andere drie draaien nog bijna wekelijks.

Een probleem kan zijn: naar welk tijdstip wil je teruggaan bij het restaureren? De historie van een molen kent meestal meerdere varianten. Denk bijvoorbeeld aan de kleurstellingen.

Wethouder Scheidema stelt: 'Waar mogelijk houden wij de molen en de omgeving authentiek.' Molenaar Groenewold voegt er aan toe: 'Bij de constructie gaan we uit van de gebruikelijke oude methodieken en materialen. We zetten ons maximaal in voor veranderen zoals het hoort.' De wethouder heeft daar het volste vertrouwen in.

Prettig

We kunnen vaststellen dat er tussen de politiek (vooral de gemeente/maar ook de provincie en het rijk) en de Slochter Molenstichting sprake is van een vruchtbare samenwerking in een plezierige en constructieve sfeer.

Dit is in het belang van beide partijen en zo in het belang van alle inwoners van de provincie Groningen en van alle geïnteresseerde molenbezoekers.

Museale molenvondst

Een bordje, doorsnede ongeveer 20 centimeter met daarop de afbeelding van een houtzaagmolen. Schilder, de verder niet te traceren A. Boerma. Dit bordje maakt onderdeel uit van de permanente expositie in het Veenkoloniaal Museum te Veendam. Het is te vinden in de zaal over de wording van de Groninger Veenkoloniën. Houtzagerijen speelden daarbij een prominente rol.

Je zou het anno 2011 in het molenarme gebied niet verwachten, maar zo'n 150 jaar geleden stonden er langs de veenkoloniale kanalen tientallen molens. Niet alleen graan- en pelmolens, nee vooral industriemolens zoals olieslagerijen en zaagmolens. Van al deze molenpracht is bijna niets meer over en de oorzaak ligt in het vooruitstrevende karakter van de Veenkoloniale ondernemers in de 19de eeuw. Iets dat je de Veenkoloniën niet zou toe dichten, maar vergis je niet; ooit was

dit het gebied van durf en dynamiek. Waar in de rest van het land vooral Jan Salie heerste, trof men in de Groninger Veenkoloniën alom bedrijvigheid. Dorpen langs de kanalen groeiden jaar op jaar. De linten werden steeds langer. Landbouw floreerde en schippers en schepen voeren in file door de kanalen. Langs het kanaal waren tientallen kleine werfjes te vinden die schepen repareerden en bouwden. Er was veel vraag naar hout en geen wonder dat de zagerijen floreerden.

Toen de stoommachines kwamen werden alle bedrijven in snel tempo gemoderniseerd en rond 1900 waren de meeste zagerijen omgevormd tot stoom- en elektrische zagerijen.

Ook de molen op het bordje ontkwam niet aan de moderniseringsslag. Het gaat om de in 1838 gebouwde zaagmolen 'Welgelegen' van de firma K. & J. Wilkens te Veendam. De houthandel van Wilkens bestond al eerder. In 1813 vormde Frans Wilkens samen met zijn zonen een maatschap die in 1815 werd omgezet in de firma Frans Wilkens en Zn.. De firma bezat de helft van de aandelen van een houtzaagmolen aan het Beneden Dwarsdiep te Veendam. Scheepsladingen hout werden aangevoerd uit Duitsland, Noorwegen en de Oostzeelanden en hier verwerkt. Van de aanvoer van het hout zijn in het familiearchief diverse beschrijvingen bewaard gebleven. De kapiteins kregen de nodige aanwijzingen voor het aankopen van hout. Het mocht niet spintig zijn, geen 'waankanten' hebben of slechte plekken en mocht niet te dun zijn aan de top. De wissel ter betaling werd uitgevoerd in Vlaamse ponden! Op 1 januari 1823 werd het bedrijf in een vennootschap onder firma omgezet.

In 1838 besloten de zoons Klaas en Jan om zelfstandig verder te gaan en een nieuwe molen te bouwen. De molen werd aan het Oosterdiep te Veendam opgericht. Van het richten van de molen is een leuk verslag bewaard gebleven. Op zondag 2 december vroegen beide broers in de kerk verschillende kapiteins om te helpen bij het richten van de molen. De volgende dag kwamen er veertien. Samen met de molenmakers-knechten werkten ze door te ver in de avond. Daarna werd nog een glas wijn gedronken en passeerden verschillende namen voor de nieuwe molen de revue. De Twee Gebroeders, Neptunus, De Draaikolk, maar

Albert Hazewinkel opperde Welgelegen. Men kwam er die avond echter niet uit.

De volgende dag werd verder gewerkt tot tegen de middag de as naar boven werd getakeld. Toen kwam Jan Wilkens op Albert Hazewinkel af met een plank waarop de naam 'Welgelegen' stond. Jan Wilkens zei dat de beide broers deze naam hadden gekozen en kapitein Albert Hazewinkel de naamplank nu ook mocht bevestigen. Zo gezegd, zo gedaan. Albert spijkerde de plank 'boven het onderste vierkant' aan de molen. 'Er werd gegeten en gedronken, toasten ingesteld en alles liep ten einde zonder dat er ongelukken bij het oprichten zijn gebeurd.'

In 1847 werden de aandelen in de molen aan het Dwarsdiep verkocht. In 1873 werd besloten om de molen aan het Oosterdiep onder stoom te brengen en een nieuw groot zaagraam te plaatsen, maar ook het oude wind aangedreven zaagraam bleef in werking. In 1892 kreeg de firma Begemans uit Helmond de opdracht om beide zaagramen te vervangen, een nieuwe stoommachine te plaatsen en een nieuwe schoorsteen te bouwen. De windmolen werd op afbraak verkocht en ging uiteindelijk naar Friesland waar het als poldermolen bij Kollum als de poldermolen van Tochmalân zijn verdere leven tot op de dag van vandaag zou slijten.

In Veendam is van de zagerij niets meer te vinden. Het terrein is echter leeg. De restanten van droogschuren en gebouwen gingen eind jaren negentig van de vorige eeuw tegen de vlakte. Hier heerst nu rust en een weilandje. De bedrijvigheid is voorgoed voorbij.

Bronnen: K. & J. Wilkens Veendam, 1823 - 1948. en J. Wilkens Wildervank. Foto's Veenkoloniaal Museum Veendam

Postbus 72
5420 AB Gemert
tel 0492-364292
www.protekta.nl

MET DIVERSE VESTIGINGEN IS PROTEKTA ACTIEF IN ALLE DELEN VAN NEDERLAND

Vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

Houtrestauratie

*Herstel van door houtrot aangetaste balken etc.
op basis van de Bêta®-methode met toepassing
van kunstharsen.*

Houtconservering

*Bestrijding van houtworm, boktor en knaag-
kever. Behandelingen tegen zwam in hout en
muurwerk. Leverancier van producten.*

Protekta is ook gespecialiseerd in:

- duivenwering
- optrekkend vocht
- plaagdierbestrijding

OBM SPECIAAL VOOR MOLENAARS: meer dan Brandverzekeringen alleen

- ✓ Alle verzekeringen.
- ✓ Opgericht door molenaars.
- ✓ Werkzaam in uw vakgebied.
- ✓ Kennis en ervaring.
- ✓ Maatwerk.
- ✓ Eén aanspreekpunt.

De Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij Speciaal voor

Molenaars is een verzekeringsmaatschappij die in 1873 is

opgericht voor en door molenaars. Daarmee zijn we een van

de oudste brandverzekeringsmaatschappijen in Nederland die

in uw vakgebied werkzaam is.

Heden ten dage is de OBM Speciaal voor Molenaars een

moderne maatschappij, die zich hoofdzakelijk toelicht op het

veevoederbedrijf. Met alle kennis en ervaring in huis, ook waar

het om andere verzekeringen gaat. Denkt u bijvoorbeeld eens

aan complexe zaken als employee benefits, belangrijk voor

werknemer én werkgever. De OBM Speciaal voor Molenaars

weet er alles van. Maatwerk onder één dak.

Bel ons voor een vrijblijvende afspraak. We weten exact waar u over praat.

Assurantiekantoor van 1887, H.M. Scheffer, Singel 19, 7411 HV Deventer,
e-mail: info@scheffer.nl, telefoon: 0570-612353, fax: 0570-611529

BAKKER
de Rappe
Schoenlapper

A-Kerkhof 33
9712 BC Groningen
Telefoon: (050) 312 08 07

 DUNNING
MOLENBOUW
ONDERHOUD • RESTAURATIE
Provincialeweg 28 • Adorp • 050-3061221
info@dunning-molenbouw.nl
fax: 0598-450013
06-51856323

www.dunning-molenbouw.nl

Molenmensen: Rennie en Jessica in Den Andel

Molenmensen zijn er in vele soorten en maten. In het vorige nummer was ruim aandacht voor Jaap van Driel. In deze nieuwe rubriek zal in elke Zelfzwichter een molenmens aan bod komen. In deze editie zijn dat er zelfs twee, de dames van koren- en pelmolen De Jonge Hendrik in Den Andel, Rennie Gros en Jessica van der Staak.

Uitzicht op de molen

Midden op het uitgestrekte Hoogeland staat de stoere koren- en pelmolen De Jonge Hendrik in Den Andel, tot in de jaren '80 van de vorige eeuw nog vol in bedrijf. Op een koude februariochtend reis ik naar Den Andel af voor een interview met Rennie en Jessica. Het is koud en daarom besluiten we in de keuken van Jessica's huis te gaan zitten. Vanuit de woonkamer hebben we zicht op de molen en kijken we richting de dijk van de Noordpolder.

Dat uitzicht op de molen was voor Jessica van der Staak (1971), docent psychologie aan de Hanzehogeschool, de eerste kennismaking met De Jonge Hendrik. Sinds elf jaar woont ze met haar man Anne en kinderen Roos en David in een oud huis aan de Oude Dijk, schuin tegenover de molen. Jessica vertelt: 'Toen we hier kwamen wonen draaide de molen vanwege de slechte staat van onderhoud nooit. Na de restauratie in 2007 werd Anne gebeld door molenstichting. Anne was destijds lid van de vereniging Dorpsbelangen en werd gevraagd mee te werken aan de feestelijke opening.' Het was uiteindelijk niet Anne, maar Jessica die bij de opening mee zou gaan helpen. Rennie Gros (1967), afgestudeerd bibliothecaris, die samen met partner Henk en hun kinderen Maarten en Nienke eveneens in Den Andel woont, kende Jessica van de plaatselijke basisschool waar hun kinderen op zitten. Samen hielpen ze mee met de organisatie van de opening en van het één kwam het ander.

Janko meehelpen

Sinds de restauratie wordt De Jonge Hendrik draaiende gehouden door Janko Doornbos, daarvoor jarenlang

DE JONGE HENDRIK IN DEN ANDEL

molenaar op de bekende koren- en oliemolen Woldzigt in Roderwolde. Na de opening hadden Jessica en Rennie het idee opgevat de molenaar wel mee te kunnen helpen. Op een ochtend zijn ze samen naar

LINKS: RENNIE RECHTS: JESSICA

Janko gegaan en hebben aangegeven dat ze wel konden gaan vegen of andere klusjes op konden knappen. Janko wees hun vrijwel direct op het feit dat ze de opleiding tot vrijwillig molenaar konden volgen en nog dezelfde week gaven de dames zich op voor de opleiding. Toevalligerwijze had Rennie rond dezelfde tijd over de opleiding iets op de radio gehoord. Gelijk de volgende zondag gingen ze naar de instructie bij Derk Jan Tinga op De Vier Winden in Pieterburen. Ze vonden het allebei meteen erg leuk, maar hadden eigenlijk beiden geen idee waar ze aan begonnen waren. 'Gewoon gedreven door enthousiasme zijn we er aan begonnen.' zeggen Jessica en Rennie beiden volmondig. Anne, die ondertussen is aangeschoven aan de keukentafel vult aan: 'Het is eigenlijk voor een buitenstaander bizarre materie en een bizarre wereld.' De dames lieten zich tijdens de opleiding echter niet uit het veld slaan en hadden en hebben veel steun aan elkaar. 'Als we elkaar niet hadden gehad, hadden we het een stuk moeilijker gehad' geeft Rennie aan. Ze hadden vooral ook veel lol samen tijdens opleiding, ook al hadden ze aanvankelijk heel wat bedenkingen. Is het niet te zwaar voor een vrouw bijvoorbeeld? Toch bleven beide dames volhouden.

Sfeer in de molen

Na in het voorjaar van 2010 beiden geslaagd te zijn voor het toelatingsexamen mochten beide dames in het najaar in Eenrum op De Lelie hun kennis voor de examencommissie van De Hollandsche Molen ten toon spreiden. Jessica haalde het examen, Rennie moet het

helaas nog een keer over doen. Voor beiden was dit, na de opleiding helemaal samen gevolgd te hebben, wel een domper. Maar na even wat afstand van de molen te hebben genomen komt het enthousiasme bij de dames gelukkig weer terug. De sfeer in de molen blijft hun aanspreken. 'Het is zo mooi stil en oud!' zegt Jessica waarop Rennie vertelt dat bij haar ook steeds meer ontsag en respect voor het krachtige van de molen is ontstaan. Eén van hun favoriete plekjes is dan ook de kap van de molen bij harde wind. Maar ook aan de zwaarbalk van de pelspil hebben ze dierbare herinneringen. Uren zaten ze op die balk theorie te oefenen. Ook het uitzicht over de omgeving vanuit de kap en vanaf de stelling blijft fascinerend en is bovendien elke dag anders.

Sfeer blijft allesbepalend en de dames zitten dan ook boordevol ideeën voor de toekomst en sfeer van De Jonge Hendrik. 'We denken aan kinderfeestjes, personeelsuitjes en het promoten van gort, lange tijd natuurlijk een belangrijk product in onze molen.' zegt Jessica waarop Rennie aanvult dat de molen eigenlijk een beetje 'verhypt' of 'gepimpd' zou moeten worden. Daarnaast willen ze ook zeker de reputatie van Den Andel als gedichtendorp in de molen tot uitdrukking laten komen en over het thema 'Dichter bij de molen' van het aanstaande Groninger Molenweekend zijn ze dan ook erg enthousiast.

Als ze dat zeggen realiseer ik me dat het eigenlijk ook voor Jessica van der Staak en Rennie Gros geldt, hun enthousiasme bracht hun dichter bij de molen.

DICHTER BIJ DE MOLEN

De Westers Molen anno 1966.

Kees Spiering wandelt regelmatig met zijn honden
in de buurt van de molen en doet er inspiratie op.

Onder de molen

We liepen naar de molen
aan het einde van het pad.
Het bruggetje over de stroom
verder verrot dan voorheen.
De honden dorsten niet erop
ik trok ze mee.

Soms is het geen slecht idee
verstand te laten winnen
van instinct, al hadden jij en ik
dit bijna nooit gedaan.

Daar zaten we dan weer
aan de voet van die molen
in het gras, zijn kruis
onbeweeglijk boven ons.

Akkers rondom zo ver ik zag
gewassen pas geoogst
lichtbruine aarde geruld.
Honden uitgelaten in het water
of gespannen ruikend
wat de klei hier zoal zei.

We praatten over het pad naar hier
toen over dat naar straks. Keken naar
de horizon, waarop een torenspits
een boom, een boerendak.

Ik viel in slaap, mijn hoofd
op je been, armen er omheen
zoals een drenkeling
tenslotte slaapt.

Kees Spiering (Terschelling, 1958)
publiceerde dit gedicht in zijn bundel
'Het zoeken van de wind' (Bekker &
Veltman, 1998).
© Kees Spiering

In memoriam

Leendert Hendrik Duijm en Diek Medendorp

Na een ernstige ziekte is **Leen Duijm** op 30 december 2010 overleden. In deze Zelfzwichter willen we Leen herdenken door een interview met enkele van zijn leerlingen. Als instructeur heeft hij immers voor de Groninger molenwereld en voor molenaars-in-opleiding veel betekend. Wij spraken met Jurjen Hoekstra en Jeffrey Cusiël. Bijzonder is dat de laatste nog tijdens de laatste levensfase van Leen bij hem leste. Zij beschrijven Leen als een instructeur met passie, kennis en aandacht voor zijn leerlingen. De praktijk vormde de opmaat naar de theorie. Vanaf de eerste dag werden leerlingen ingezet om de molen te (helpen) vangen, en zeilen voor te leggen. Kenmerkend voor zijn aanpak was verder het benadrukken van het waarom en *waartoe*. Waarom doe je iets en waarom op die bepaalde manier? Leerlingen kregen zo steeds meer inzicht in hoe de molen werkt. Leen vond dat erg belangrijk.

Veiligheid was voor Leen belangrijk onderwerp. De zeilen werden aangeliend verwisseld. De Arbo kwam in de theorielessen altijd naar voren en er werd gehamerd op het naleven van de gemaakte afspraken. Daarnaast

was Leen gewoon een aardige man die graag leuke herinneringen van zichzelf over zijn molenmakersjaren vertelde.

Beide leerlingen zeggen van Leen veel geleerd te hebben over molens, ze hebben ook geleerd respect te hebben voor de molen en zijn zich ervan bewust dat de molen een geweldige machine is die je onder je hoede hebt waar je zeer verantwoordelijk mee moet omgaan.

Diek Medendorp molenbouwer, oud eigenaar en bestuurslid De Wachter in Zuidlaren overleed op 4 januari 2011 op 89-jarige leeftijd. Omdat de heer Medendorp ook veel molens in de provincie Groningen heeft gebouwd en gerestaureerd lijkt het ons gepast in een kort In Memoriam aandacht te schenken aan zijn overlijden.

Diek Medendorp was naast eigenaar van molen 'De Wachter,' in 1989 overgedragen aan de Stichting Koren- en oliemolen De Wachter ook molenbouwer. Zo bouwde en restaureerde hij molens in Nederland, Duitsland, Canada, Amerika en op Aruba. Diek heeft in de periode 1960 tot 1970 stoommachines en een stoomketel gekocht, de mechanische oliewringers teruggehaald en nog veel andere zaken zijn in die periode verzameld.

Samen met Hajo Hoeksema, die ook veel voor 'De Wachter' heeft betekend, en later met de vele andere vrijwilligers, zorgden ze er voor dat de stoommachines gingen werken, dat de binnenkant van de molen werd gerestaureerd, dat de olieslagerij werd hersteld en dat de specerijenmaalterij werd herbouwd. Ook realiseerden ze de eerste nieuwbouw met een bakkerij, bakkers- en kruidenierswinkel en de zolder met het molenmakersgereedschap. Er kwam een stoomraderboot, meer stoommachines en in de afgelopen jaren opnieuw een nieuw gebouw. Dit laatste kreeg als eerbetoon aan Diek de naam 'Werkplaats Dieks Dele'. Het biedt plaats aan een klompenmakerij, stelmakerij, smederij en een enorme collectie gebruiksvoorwerpen. Bij De Wachter zullen ze aan hem denken als ze vanaf de molen naar het nieuwe gebouw lopen, via Dieks laontje naar de Werkplaats Dieks Dele.

FOTO: HARMANNUS NOOT

Het gebruik van de rouwstand

Na het overlijden van Leen Duijm, op 30 december 2010, werden vele molens in de rouw gezet en zo ook de molen De Liefde te Uithuizen, welke ik vervolgens zes weken in de rouw liet staan. Op zaterdag 8 januari zag ik dat van de drie molens te Winschoten, alleen de molen Dijkstra nog in de rouwstand stond, de beide andere waren weer in de rechtstand gezet. Desgevraagd hoorde ik, tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van de Molenwerkgroep Oost-Groningen, van verschillende molenaars dat het hun niet duidelijk is welke 'regels' er gelden voor het toepassen van de rouwstand.

Daarom ben ik eens gaan speuren naar gebruiken rondom deze stand en dat leverde niet alleen veel gegevens op, maar ook nogal wat verschillen. Het bekendste en meest opvallende verschil is dat met het gebruik in de Nederlandse en Belgische delen van Limburg en Brabant, alsmede het gehele Rheinland en delen van de Achterhoek, waar de molen, voor ons Groningers, in de vreugd wordt gezet, wanneer een overledene wordt herdacht. Zoals bekend wordt in de rest van het land de molen in de rouw gezet, nadat de onderste wiek voorbij het laagste punt is gegaan, waarbij de roe ongeveer ter hoogte van het stellinghek wordt geplaatst.

Over de wijze waarop gerouwd wordt, zijn er landelijk ook enige verschillen te onderscheiden namelijk: de zware en de lichte rouw. Deze twee soorten rouw worden met name in het Zuid-Hollandse Rijnland toegepast. Bij zware rouw staan de wieken iets meer doorgeschoten dan bij lichte rouw. Ook maakt men

daar onderscheid voor wie de molen in de rouw wordt gezet. Zo wordt bij overlijden van de molenaar de molen in de zware rouwstand gezet en wel gedurende een jaar en zes weken. Voor andere sterfgevallen, zoals iemand uit het molenaarsgezin, een buurman, een collega molenaar, een poldermeester, een molenmaker of iemand uit het dorp, enz. wordt de molen in de lichte rouwstand gezet en dat dan gedurende zes weken.

Over de duur van de rouw zijn ook verschillen waar te nemen. Zo wordt in vele streken bij het overlijden van de mulder of een familielid, de molen gedurende zes weken in de rouwstand gehouden. Bij het overlijden van leden van het Koningshuis wordt de molen echter tot en met de bijzetting in de rouw gehouden.

In vroeger eeuwen waren over het gebruik van de rouwstand met name door polderbesturen duidelijke regels gesteld. Zo was in de 19e eeuw de rouwstand in de Schermeer voor een dijkgraaf bepaald op zes weken en voor de molenaar op twee weken.

Ook in de Zaanstreek golden duidelijke regels, waarbij bijvoorbeeld de stand van de wieken en het aantal uitgenomen windborden precies waren vastgelegd, al naar gelang de graad van verwantschap tussen de moleneigenaar en de overledenen. Zie voor een uitgebreide beschrijving hiervan bijvoorbeeld het 'Jaarboekje van De Hollandsche Molen', uitgave 1927, pagina 97 t/m 102.

Maar ook tegenwoordig zijn er nog molenstichtingen, zoals de Rijnlandse molenstichting, die hun molenaars

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

Molenstichting Fivelingo

In het algemeen zullen er diverse onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd aan alle molens zoals schilderwerk en klein onderhoud.

Kloostermolenvorm (68) te Garrelsweer
Conserveringswerkzaamheden aan het achtkant. Het dak wordt in de loop van het voorjaar vernieuwd.

Poldermolen **Meervogel** (69) te Hoeksmeer
(Onder) taatslager zal nieuwe brik worden geplaatst.

Poldermolen **Olinger Kolonimolen** (6) te Laskwerd
De werkzaamheden in het kader van de Rwr 2008 zijn afgerond, dit jaar zal er weer met de molen gedraaid kunnen worden.

Koren- en pelmolen **De Hoop** (74) te Mid-
delstum
De restauratie in het kader van de Rwr 2008 is nog niet afgerond. Er wordt nu gewerk aan kap en stelling. Aansluitend worden de roeden teruggeplaatst. Vervolgens kan ook het binnenwerk worden afgerond, na de restauratie en heeft de molen weer een koppel maalstenen.

Koren- en pelmolen **De Stormvogel** (70) te Loppersum
De (tijdelijke) molenaar heeft nieuwe stellingdeuren gemaakt. De schilder zal dit voorjaar het bovenachtkant gaan schilderen, tevens wordt dan het schilderwerk aan het gevlucht en het voorkeuvelen worden opgepakt.

Koren- en pelmolen **De Leeuw** (137) te Zeerijp
De restauratie in het kader van de Rwr 2008 is nog niet afgerond. Momenteel wordt

gewerkt aan de nieuwe roeden en aan de pellerij, zodat deze na de restauratie weer mee kan draaien.

Koren- en houtzaagmolen Fram (27) te Woltersum
De werkzaamheden in het kader van de Rwr 2008 zijn afgerond. De molenbouwer is momenteel bezig met de nieuwe onderbonkelaar en krukwiel.

Korenmolen Germania (25) te Thesinge
De werkzaamheden in het kader van de Rwr 2008 zijn afgerond. Momenteel worden er nieuwe zeilen voor de molen gemaakt zodat de molen ook weer met zeilen kan gaan draaien.

Stichting Beheer en Behoud Poldermolencomplex De Goliath
Poldermolen **De Goliath** (122) te Uithuizermeeden
Het Waddenfonds heeft € 113.000,- subsidie beschikbaar gesteld aan Stichting Beheer en Behoud Poldermolencomplex De Goliath voor het vervangen van de stalen vijzel zodat de molen daarna weer optimaal kan malen. De molen is één van de weinige Nederlandse molens die direct op het wad heeft geloosd. De cultuurhistorische- en landschappelijke waarde wordt nog eens versterkt omdat De Goliath zo'n contrast vormt met de moderne windmolens in de Eemshaven waartussen de molen is gesitueerd.

Slochter Molenstichting
Korenmolen **Entreprise** (98) te Kolham
De restauratieklus is bijna gereed. Uit de BRIM volgt nu herstel van de zolders, trappen en de voordeur in de onderbouw. De Slochter Molenstichting is begonnen met de voorbereidingen voor een oplevering en daarna een openingsfeest. De datum moet nog worden vastgesteld.

Poldermolen **De Ruiten** (113) te Slochteren Nieuw voorkeuvelens en vijzel zijn zo goed als gereed in de werkplaats bij Poland in Oterleek. Nieuwe roede is opgedragen uit BRIM. De oude is niet meer vertrouwd: een tegenvaller... Het Groninger Molenhuis heeft hiervoor een mooie bijdrage uit het calamiteitenfonds beschikbaar gesteld.

Fase 1 van het grondwerk voor het herstel van de wateraanvoer naar de vijzel is gereed. Nog dit jaar kan voor het eerst sinds ongeveer 1973 weer water worden gemalen. 'Eindelijk de geur en het geruis van slootwater'. Dat betekent dit jaar ook weer drie poldermolens met werkende vijzels aan de Groenedijk te Slochteren.

Koren- en pelmolen **Stel's meulen** (97) te Harkstede

De Slochter Molenstichting is druk bezig met het werven van geld om de zelfzwichting te kunnen repareren en de bintbalken van de 1e zolder te kunnen herstellen. Alhoewel ook voor dit doel een bijdrage is ontvangen uit het calamiteitenfonds van het Molenhuis, kan hiermee nog niet worden begonnen.

De SMS vraagt zich af: wie helpt ons nog meer een handje met het dichttimmeren van de kosten... ?

Korenmolen **Windlust** (22) te Overschild

Fase 1 is opgedragen. Kap en wieken zijn verwijderd; een nieuw ondertafelement ligt klaar om geplaatst te kunnen worden. De rest van het werk volgt in de loop van dit jaar.

Molenstichting Winsum

Koren- en pelmolen **Joeswert** (35) te Feerwerd

De kap ligt nog naast de molen en de molenaar draait al enige tijd met elektrische wind. De motorsteen, eigenlijk als hulpgemaal bedoeld en daarom ook met een veel lagere capaciteit dan de steen van de wind, moet alle werk doen.

Molenstichting Hunsingo

In het algemeen zullen er diverse onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd aan alle molens zoals schilderwerk en klein onderhoud.

Korenmolen **Wilhelmina** (87) te Noorderhoogebrug

Na heel lang wachten is eindelijk een aanvang gemaakt met het herstel van korenmolen Wilhelmina.

De laatste jaren ging de molen langzaam maar zeker achteruit. Half januari is molen-

FOTO: MARTIJN SCHOLTENS

FIRMA EKKELKAMP

De speciaaizaak voor: Volkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoeders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
☎ (050) 535 02 15
Haren (Gr)

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ speltmeel, speltpannenkoekmeel, speltbroodmix
- ✓ oergraan: Oberkulmer Rotkorn
- ✓ en andere molenproducten
(ook voor zelfbakkers/-sters)

Openingstijden:
vrijdag en zaterdag 13:30 - 17:30

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0594 62 15 45
rolfwassens@online.nl

- Nieuw werk en reparatie (evt. op locatie)
- Opmeten en ophangen samen met de molenaar
- Vangtouwen
- Zeil-kettingwerk
- Bijenwas, verse reuzel en romi blanke reuzel

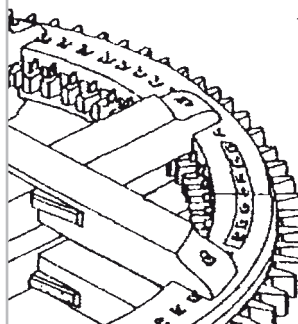
Sipke Koning
Noteboomstraat 2
8922 AJ Leeuwarden
(058) 2135830 / (06) 44003400
siko@hetnet.nl
www.koning-molenzeilen.nl

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60
telefax (0597) 59 11 76
mobiel 06 53 22 48 91

maker Dunning begonnen met het vervangen van de staartbalk en de rechter korte schoor. Ook bleek de kruielier in niet zo'n beste staat te verkeren. Deze wordt gelukkig gelijk aangepakt.

Vervolgens zijn de voorkeuvelens en de windpeluw vervangen. Tijdens deze werkzaamheden is gebleken dat zowel de staartbalk als de windpeluw en voorkeuvelens niet veel langer op vervanging hadden moeten wachten.

Maar het zal niet alleen bij deze werkzaamheden blijven, In het voorjaar wordt het dakleer van het achtkant vervangen en voor rest wordt met de molenstichting overlegd zodat de Wilhelmina er hopelijk uiterlijk 2013 weer stevig, sterk en mooi bij staat.

Poldermolen Langelandster (21) te Garmerwolde

Korte schoren zijn inmiddels door de molenbouwer vervangen.

Poldermolen De Palen (77) te Westerwijtwerd
Schilderwerkzaamheden zullen dit voorjaar worden opgepakt.

Poldermolen Krimstermolen (9) te Zuidwolde
De molenbouwer is gestart met de werkzaamheden aan het gevlucht: doorhalen van de roeden en het vernieuwen van diverse onderdelen van de wieken, looplatten en treklatten en dergelijke. Aansluitend zullen er werkzaamheden aan de kap worden uitgevoerd: vernieuwen van vangstok, tempelbalken (B en W), delen van het achterkeuvelens, bazaarstok en spruitluiken en kisten.

Poldermolen Zilvermeeuw (10) te Onderdendam

De molenbouwer zal werkzaamheden aan het gevlucht uitvoeren: er worden nieuwe kleppen geplaatst en de busselneus wordt weer op de bestaande roe gemonteerd.

OVER DE FOTO OP HET ACHTERBLAD

EEN PORTRET VAN DE VERZAMELAAR RUUD PETERS

Naam

Ruud Peters

Leeftijd

64 jaar

Wat omvat uw verzameling

Mijn molenverzameling omvat A3-vellen met ansichtkaarten per plaats uit heel Nederland. Extra informatie over de betreffende molen voeg ik toe, bijvoorbeeld foto's die ik zelf van die molen maak. De provincies Groningen en Friesland heb ik bijna compleet. Ik kom aan mijn materiaal door bijvoorbeeld op rommelmarkten ansichtkaarten en oude boeken over molens aan te schaffen. Inmiddels heb ik toch wel zo'n 1.000 vellen gemaakt. Ook verzamel ik molenlucifers, daarvan heb ik er ongeveer 400. Behalve molens houd ik me ook bezig met het verzamelen van postzegels en stripboeken en help ik mijn vrouw Corry met het bouwen van poppenhuizen.

Wanneer bent u met verzamelen begonnen

Mijn zus woonde in een huisje naast de molen in Breukelen aan het Amsterdam-Rijnkanaal. Toen ik haar als zesjarige jongen bezocht kocht ik van de 10 cent die ik had gekregen een ansichtkaart van de

brug over het kanaal. Dat was het begin.

Wat fascineert u aan molens

Het heeft me altijd gefascineerd dat er ooit duizenden molens in Nederland zijn geweest, waarvan er vele zijn verdwenen. En dat er mensen zijn die erin slaagden molens van de ondergang te behouden.

Is er nog iets wat in uw verzameling ontbreekt

Heel weinig. Ik blijf net zo lang zoeken tot ik het heb.

Hebt u ooit overwogen molenaar te worden
Nog nooit. Ik ben niet geïnteresseerd in de techniek van de molen.

Hebt u een favoriet stuk

Nee, alhoewel ik wel een bijzondere band voel met de molen in Breukelen.

Wat is het kostbaarste stuk in uw verzameling

Ik heb geen kostbaar stuk in de zin van geld. Wel heb ik bijvoorbeeld een krantenknipsel uit 1910 over een molen. Dat is voor mij waardevol.

ANDER MOLENNIEUWS

Unieke pegellamp terug naar De Dellen

Op 30 december 2010 keerde een originele pegellamp terug naar zijn oorspronkelijke plek: molen De Dellen in Nieuw-Scheemda. Molenaar Hans Tiddens schetst de geschiedenis van de lamp en legt uit wat 'pegel' is.

Dat er nog een originele petroleum pegellamp bestond was bekend. Ook waar hij zich bevond. De eigenaar, de kortgeleden overleden heer Lambertus Geertsema Lambertus, vroeger bestuurder van Waterschap De Dellen, uit 't Waar schonk Molenstichting Oldambt de lamp, zodat hij weer terug naar molen De Dellen kan. De historische lamp is op donderdag 30 december 2010 van zijn hoge hangplek in 't Waar gehaald en veiliggesteld. Uit het eerste onderzoek is gebleken dat de lamp voor zijn leeftijd in een redelijk gave staat verkeert.

Sommige poldermolens waren vroeger 'pegelmolen'. Door middel van de wieken of een hoge mast werd aan de molens in de buurt het signaal gegeven dat het 'pegel'

was: het verbod tot malen. Het maximumpeil van de boezem was bereikt: er mocht niet meer gemalen mocht worden om overstroming te voorkomen. De oude Dellen was zo'n pegelmolen waar tot 1967 een pegelmast bijstond. Die was in die tijd al wel elektrisch: er zat een 1000Watt lamp in. De nu verkregen lamp is waarschijnlijk van vóór 1926 toen de molen een elektromotor kreeg.. De lamp heeft jaren opgeborgen gelegen en is ongeveer 25 jaar geleden door Geertsema aan een uitstekende balk op 6 meter hoogte aan de wagenschuur van de boerderij in 't Waar gehangen. Daar ontdekte ik als molenaar van De Dellen hem in juli 1995 en maakte er direct foto's van. Bij het 150 jarig bestaan van De Dellen in 2005 heb ik een poging gedaan om de lamp tenminste tijdelijk in bruikleen te krijgen, maar dat mislukte toen.

De lamp zal een plek in de molen krijgen omdat dit originele exemplaar niet verloren mag gaan door de elementen. Alle pegelmasten zijn uit onze provincie verdwenen. Daarom heeft de Molenstichting Oldambt een reconstructie van een pegelmast met lamp bij De Dellen gepland. Die masten waren allemaal van eenzelfde model, waarvan foto's en goede tekeningen uit 1917 bij het waterschap Hunze en Aas bewaard zijn gebleven. Met de originele lamp en de reconstructie van de mast komt er een uniek stukje waterschapshistorie terug in onze provincie.

Een toekomst voor molen De Vereeniging

Op de grens van Tripscompagnie en Borgercompagnie staat de verlaten molenromp dat ooit het waterschap 'De Vereeniging' bemaalde. Delen van de molenromp raken vors in verval. Het houtwerk van het dak en de zolder zijn beschadigd en lek, waardoor de dragende balken niet meer beschermd zijn tegen het vocht. Daarentegen is het fundament nog in prima staat.

De Stichting Nieuwe Bestemming Poldermolen (Stichting NBP) heeft inmiddels vele wegen bewandeld om financiering te vinden voor deze veenkoloniale pionier. Met financiële steun van de Provincie Groningen, € 10.000,- en een eigen bijdrage van € 2.000,- kan de Stichting NBP per direct aan de slag met een haalbaarheidsonderzoek. Het onderzoek moet leiden tot renovatie en een passende, rendabele bestemming voor de molen. Met de hulp van stichting DBF (kenniscentrum voor leefbaarheidprojecten in Noord-Nederland), DAAD architecten en Molen Adviesbureau Groen worden de recreatieve omgeving en de doelgroepen verkend, wordt er een exploitatie-, en bouwkostenbegroting gemaakt en komt er een passend ontwerp van de authentieke molen met nieuwe bestemming. De bouwtechnische staat en de afmetingen zijn inmiddels in kaart gebracht.

De Stichting NBP is van mening dat alleen een renovatie en herstelplan voor de poldermolen onvoldoende is. Het doel is om het ook voor de toekomst veilig te stellen. Daarvoor is het vinden van een passende functie voor de molen van essentieel belang. Gedacht wordt aan een kleinschalige recreatieve invulling in samenwerking met Staatsbosbeheer, een theehuis, een plek voor lokale initiatieven, een luxe verblijfsaccommodatie voor twee personen in de authentieke molen en een kookstudio in de molenberg. Het aanwenden van windenergie en aardwarmte zou een duurzame toepassing binnen het plangebied 'De Groene Compagnie' en voor de dorpen Tripscompagnie en Borgercompagnie, kunnen betekenen. De exacte koers wordt nu onderzocht. De burgemeesters van Menterwolde en Veendam hebben inmiddels ook hun enthousiasme getoond en ondersteunen de ideeën van de stichting. En ook met de gemeente Hoogezand-Sappemeer zijn gesprekken over de toekomst van de molen. Eind maart 2011 is er een realistisch en haalbaar projectplan voor het herstel en de nieuwe bestemming van de poldermolen. Wanneer er voor dit plan bij bestuurders draagvlak is, dan ziet de stichting een grote kans voor realisatie van de volledige renovatie in 2012. De stichting NBP staat open voor ideeën, suggesties en samenwerking met anderen om deze poldermolen te kunnen renoveren en behouden. U kunt hiervoor mailen naar lotte@sensecommunicatie.nl.

BIJSCHRIFT FOTO

De twaalfjarige Andries Hachmer, zoon van redactielid Hendrik Hachmer, schreef de volgende bijdrage.

De windvanger

Hallo, ik ben Andries Hachmer (12 jaar). Ik schrijf een stukje over het boek: 'De windvanger'. Het gaat over een molen in Afrika en zijn bouwer. Ik schrijf dit stukje omdat dit boek mij inspireert. Het boek is geschreven door William Kamkwamba. Hij bouwde een windmolen om zijn familie en zijn dorp een betere toekomst te geven. Dit is Williams verhaal:

Voordat William begon met het plan van een windmolen, was voor hem de wereld beheerst door magie. Hij was zes, en woonde op een boerderij dicht bij het dorp Wimbe. Hij speelde vaak bij de mangobomen, of was in het handelscentrum te vinden. In Januari 1997, toen hij negen was, kwam hij een hond tegen, genaamd Khamba.

Elke nacht als de familie Kamkwamba ging slapen, ging Khamba stiekem bij de deur liggen en als het regende in de keuken. Al snel was Khamba echt een familielid. Hij paste op hun geiten en kippen, zonder dat dat gevraagd was. Verder jaagde Khamba veel met William en zijn vrienden op vogels met een zelfgemaakte val. Helaas ging Khamba na meer dan acht jaar dood.

Verder spring ik een stukje uit het boek over omdat het niet over de molen gaat.

William ging ook al naar school. (Het jaartal is ongeveer 2006)

De eerste windmolen die hij maakte was niet erg groot. De eerste was om te kijken of het lukte. Hij bouwde hem met een oude radio, oude buizen, een bamboe stok en een klein elektromotortje uit de radio. De eerste test lukte en hij ging het nu doen op grote schaal. Om aan de onderdelen te komen, ging hij vaak naar een verlaten garage. Zijn school lag dicht bij de garage, maar zijn klasgenoten lachten hem vaak uit. Hij had al een oude fiets. Bij de garage vond hij een gebroken schokdemper, een tractorventilator, hout en nog wat metaalresten. Daar ging hij mee aan de slag. Eerst maakte hij de toren. Toen die klaar was ging hij verder met de molen. Hij maakte de wieken en zette die aan een as. Die liet een fietswiel draaien en daardoor draaide de dynamo, en die maakte stroom, ongeveer 12 volt. Vol vreugde dat de windmolen het deed sloot hij de stroomdraden aan op een oude radio. En William en zijn vriend Geoffrey zeiden: HIJ DOET HET!!. De

molen kon een paar gloeilampen in hun huis van stroom voorzien. Het nieuws bereikte het handelscentrum. Iedereen kon de grote toren al zien. Al snel stond er al een hele groep mensen om de windmolen. Al snel begon William steeds bekender te worden. Er kwamen journalisten naar Williams huis. Wat later werd William uitgenodigd voor het TED-congres. Zijn leven van armoede is nu voorbij. William ging met het vliegtuig naar Arusha, daar was het TED-congres. Daar kwam hij Tom tegen. Ze gingen lang praten met elkaar over windmolens en wat hij voor werk doet en zo. Wat later leerde William het internet kennen. Williams voorstelling op het congres was een groot succes. Na het TED ging William weer naar huis in Malawi. Daar repareerde hij een paar onderdelen van zijn windmolen. Inmiddels heeft hij ook de grote witte windmolens gezien en windparken dicht bij Las Vegas. Later wil William zelf ook windmolens gaan bouwen.

Als je wilt slagen, zit er maar een ding op: het proberen. Zo zullen molenbouwers vroeger ook gedacht hebben.

Op een dag hoop ik zelf William Kamkwamba te ontmoeten.

Ik hoop dat Julie het mooi vond.

25 jaar molenaar

In 2011 jubileren de volgende Groningse molenaars:

P. Bethlehem te Enumatil, H. Bossen te Vlagtwedde, O.S. Lesman te Grijpskerk en J. Oosterhoff te Feerwerd.

Zij legden in 1986 met goed gevolg het examen Vrijwillige Molenaar af.

Van harte gefeliciteerd met dit jubileum.

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkookmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:
woe. t/m vrij. 10:00-17:00
zat. 10:00-16:00

Molenaar J.J. Pot
Telefoon (0598) 39 49 53

AGENDA

Veel agendapunten zijn uitgebreider beschreven in de rubriek *Ander molennieuws*. Raadpleeg voor de meest recente gegevens de **agenda** op de startpagina van de webstek van Het Groninger Molenhuis: www.groningermolenhuis.nl
Openingstijden van de molens staan, voor zover ze bekend zijn, vermeld op de webstek in de rubriek GRONINGER MOLENS; klik bij de gezochte molen op de link Meer Informatie.

zaterdag 9 en zondag 10 april	Museumweekend
13 april	Kopijsluiting voor de Zelfzwichter 2011/2
16 april	Excursie Molenwerkgroep Oost-Groningen naar Friesland.
zaterdag 14 en zondag 15 mei	Nationale Molen- en Gemalendagen
donderdag 2 juni	Hemelvaartmarkt Eenrum
	Traditionele markt rondom stellingmolen De Lelie
zaterdag 12 en zondag 13 juni	Groninger Molenweekend
	Thema: 'Dichter bij de molen'

Correcties / Aanvullingen / Commentaar

Over nummer vier van 2010 zijn er geen correcties te melden maar wel nog over het derde nummer:

In het artikel 'Waterschapsarchieven, een goudmijn voor molenonderzoekers' zijn op pagina 4 de onderschriften van de twee foto's verwisseld. Lees:

LINKS Watermolen in de Zuider Olingerpolder (± 1970)

RECHTS Watermolen in de Groote Polder (± 1970)

► VERVOLG VAN PAGINA 15

duidelijk voorschrijven welke gebruiken zij in acht dienen te nemen. Ze zijn zelfs na te lezen op hun website: <http://www.rijnlandsemolenstichting.nl>.

Over de landelijke rouwstanden is ook in enige molenbladen het een en ander gepubliceerd. Zo schreef Jan Scheirs in de Gildebrief nr. 2, juni 2002, pagina 13 t/m 16, een artikel dat specifiek over de rouwstand in Brabant gaat, namelijk de kómente stand.

In het blad Molinologie van TIMS, nr. 23, 2005, pagina 33 t/m 36 schreven Jan Scheirs en Nico Jurgens een vervolg over dit onderwerp.

In het blad Molenwereld, nr. 122, januari 2009, pagina 47 t/m 50, schreef Johan Bakker het artikel 'Roomse Rouw', waarin hij ingaat op de regionale verschillen. Ook Bicker Caarten besteedde aandacht aan de wíekstanden en illustreerde dat op de pagina's 60 t/m

67, met foto's in zijn boek 'In Holland staat een molen', uitgave 1960. En in zijn boek 'De molen in ons volklevén' geeft hij op de pagina's 120 t/m 162 een uitgebreide beschrijving van de molentaal.

Tijdens mijn opleiding, in Overijssel en Gelderland, werd mij geleerd de rouwstand gedurende zes weken toe te passen. En dat gebruik heb ik sedert mijn aanstelling in 2000 op de molen De Liefde te Uithuizen, altijd gehanteerd.

Teneinde wat meer eensgezindheid uit te stralen en de saamhorigheid onder de molenaars te vergroten, is het wellicht zinvol wanneer het provinciale gildebestuur, in samenspraak met het Groninger molenhuis, een duidelijke aanbeveling doen t.a.v. het toepassen van de rouwstand op onze molens.

Molenliefhebber Ruud Peters
midden tussen zijn
molenverzameling.

